

Parketbranche bestrijdt gezamenlijk gebruik oplosmiddelhoudende producten

De kracht van netwerkcommunicatie

Werknemers in de parketbranche staan onnodig vaak bloot aan organische oplosmiddelen. TNO Kwaliteit van Leven onderzocht of netwerkcommunicatie kan bijdragen aan een aanmerkelijke vermindering van het gebruik van en blootstelling aan oplosmiddelhoudende producten.

tekst Frank Brekelmans, Henja Treur en Albert Hollander

Al sinds 2000 geldt een wettelijke plicht om producten met veel organische oplosmiddelen te vervangen door producten met weinig of geen van deze schadelijke stoffen. In 2008 werkte nog steeds naar schatting 40 tot 50 procent van de parketteurs met lijmen, lakken en kitten die te veel vluchtige organische oplosmiddelen (VOS) bevatten. Deze producten zijn al

enkele jaren verboden omdat ze tot ernstige aandoeningen kunnen leiden, zoals OPS (Organo Psycho Syndroom ofwel 'schildersziekte'). Het is daarom de vraag wat de parketteurs ervan weerhoudt om hun werk op een gezonde wijze uit te oefenen. Dit was ook het onderwerp van een pilot van TNO Kwaliteit van Leven. Het project was een uitloeijsel van Versterking

Arbeidsomstandighedenbeleid Stoffen (VAST) van het ministerie van SZW. Doel van de pilot was het testen van netwerkcommunicatie als methode om gebruik van en blootstelling aan oplosmiddelhoudende producten te verminderen. Aan de pilot namen vertegenwoordigers deel van vakbonden, brancheorganisaties, Arbeidsinspectie, onderwijs en bedrijfsleven. De aanpak bestond uit gericht en verdiepend communiceren over de probleemstelling, vooral over de ernst van de situatie, blootleggen van blokkades, onderzoeken van vooroordelen, opbouwen van vertrouwen, benutten van elkaars kennis en inzicht, onderzoeken van oplossingen, en bovenal het enthousiasmeren van de deelnemers.

Uitgangspunten

In samenwerking met het Hoofdbedrijf-schap Ambachten zijn sleutelfiguren uit de parketsector uitgenodigd voor een pilot bestaande uit twee workshops. Uitgangspunten waren:

- » netwerkcommunicatie tussen bedrijven, organisatie en overheden is een proces tussen mensen;
- » het hebben van blokkades en drempels is begrijpelijk en ze zijn vaak toe te schrijven aan onwetendheid en angst;

Veel werknemers staan nog bloot aan vluchtige organische oplosmiddelen.

- » blokkades die een goede communicatie in de weg staan, moeten helder worden en vervolgens in verhouding tot het vraagstuk gezien worden (vertrouwen is hierbij van wezenlijk belang);
 - » een positieve *drive* is essentieel voor een werkelijke verandering, daardoor ontstaat een effectieve vermindering van het gebruik van en blootstelling aan gevaarlijke stoffen.
- 'Willen,' 'kunnen' en 'doen' zijn belangrijke voorwaarden voor het werkelijk succesvol toepassen van nieuwe inzichten en kennis op de werkvloer.
- » 'Willen' betreft de drijfveren van de beslisser. Is deze persoonlijk geraakt of betrokken bij de vraagstelling? Is het een verplichting van de overheid

of is het een strategische keuze? Maar ook marktfragen spelen een rol. Is de verandering gunstig voor de bedrijfsvoering, levert het financiële of economische voordelen op, heeft de persoon in kwestie er zelf wat aan?

- » 'Kunnen' betreft het innovatievermogen van bedrijven of de technologie. Moet er nieuwe technologie ontwikkeld worden? Op dit onderdeel heeft VASt een grote bijdrage geleverd.
- » 'Doen' in deze zin betekent iets anders doen dan voorheen. Iets nieuws doen op basis van nieuw inzicht en nieuwe kennis. Hiervoor zijn nodig: vertrouwen, drempels overwinnen, acceptatie van het verworven nieuwe, en aanpakken.

Workshops

De eerste workshop startte met twee korte films. Een PIMEX-film (1) en een interview met een OPS-patiënt (2). De films raakten de aanwezigen; ze zorgden voor bewustwording en betrokkenheid. De gebruikers ervoeren veel belemmeringen bij de overstap naar oplosmiddel-vrije producten. Door bestaande vooroordelen uit te diepen en bespreekbaar te maken, werden de gesprekken levendiger en kwam er een stroom van ideeën los. Opmerkelijke conclusie was dat in ons land nog nooit is onderzocht of het werken met oplosmiddelarme producten in de parketbranche duurder of goedkoper is dan het werken met oplosmiddelhoudende producten.

De workshop creëerde commitment en leidde tot concrete afspraken waarmee partijen aan de slag konden gaan. Een van de deelnemers merkte op dat de gebruikte aanpak nieuw is in de branche. De deelnemers waren niet gewend door te praten tot er een oplossing was. Ze waardeerden het creëren van concrete vervolgstappen en merkten ook op dat de veilige omgeving en de neutrale workshopleiding met specifieke kennis uitnodigend werkten op het ontstaan van vrije gesprekken.

Enige maanden later, tijdens de tweede workshop, bleek dat enkele deelnemers in andere overleggen onenigheid of onduidelijkheid met elkaar hadden. Het onderwerp OPS kreeg hierdoor in de branchevergaderingen geen ruimte. Dat is met de deelnemers besproken en belemmeringen zijn op tafel gekomen.

De meeste afspraken van de eerste workshop waren opgepakt. Ook bleek dat het grote vooroordeel in de parketbranche, dat het duurder is om te werken met oplosmiddelarme producten, niet blijkt te kloppen. Dit positieve bericht maakte iedereen enthousiast. Verder zijn er vele nieuwe ideeën over communicatie naar de betrokkenen in de sector ontwikkeld.

De deelnemers gaven aan dat de discussie onder andere goed verliep door de aanwezigheid van praktijkmensen. Dat gebeurt zelden of nooit in de branchevergaderingen. Omdat er geen geld verdeeld hoefde te worden en iedereen gericht was op hetzelfde onderwerp was er geen sprake van belangenverstrengeling. Hierdoor was het 'politieke spel' niet aanwezig en konden de deelnemers vanuit respect met elkaar samenwerken. »

“Netwerkcommunicatie confronteert de verschillende betrokkenen”

Resultaat

De specifieke aanpak heeft geleid tot een werkelijke aanpak en oplossingen, en verwacht mag worden dat de feitelijke blootstelling aan organische oplosmiddelen zal afnemen. Uitgewerkte acties zijn publicaties in vakbladen en uitgebreide aandacht voor het onderwerp tijdens Vakbeurs Vloeren in Gorinchem in maart 2009. Ook heeft het Platform Parketbranche de verklaring ‘Nederland VOS-VRIJ!’ gelanceerd. Ondernemers en leveranciers werd gevraagd het convenant te ondertekenen. Inmiddels hebben veertig ondernemers en zestien leveranciers verklaard om na 1 januari 2010 geen VOS-houdende middelen meer te gebruiken.

OPS

Organisch psychosyndroom (OPS), ook wel schildersziekte genoemd, is de verzamelnaam voor ziekteverschijnselen die mensen kunnen oplopen als zij langdurig aan vluchtige organische stoffen (VOS) zijn blootgesteld. Bekende organische oplosmiddelen zijn: toluen, xyleen, benzeen, thinner en wasbenzine. Zij worden vanwege hun vluchtigheid en vet-oplossend vermogen veel gebruikt in bijvoorbeeld ontvettingsmiddelen, verven, beitsen, lijmen, lakken en verdunningsmiddelen.

Netwerkcommunicatie

Hardnekkige, langsepende vraagstukken blijven vaak bestaan doordat ze complex en onoverzichtelijk zijn. Voor de oplossing daarvan zijn ongebruikelijke stappen nodig. Er zal ‘iets’ anders gedaan moeten worden dan gebruikelijk. Vraagstukken spelen meestal op verschillende niveaus. Netwerkcommunicatie confronteert de verschillende betrokkenen, van ‘hoog’ tot ‘laag,’ met elkaar. Dit leidt niet alleen tot werkelijke betrokkenheid bij het vraagstuk maar ook tot nieuwe inzichten. Daardoor ontstaat energie voor het oplossen van vraagstukken.

Essentieel in netwerkcommunicatie zijn de volgende punten:

- » Het uitnodigen van de juiste vertegenwoordigers. Behalve de gebruikelijke vertegenwoordigers van organisaties zijn mensen van de werkvloer cruciaal.
- » Een onafhankelijke partij de workshops laten leiden. Naast onafhankelijkheid is ook enige inhoudelijke vakkennis van de branche bij de begeleiders van belang.
- » Betrokkenheid van de deelnemers voor het onderwerp genereren. Door iedere aanwezige letterlijk te confronteren met het belang en de ernst van het onderwerp, worden aanwezigen persoonlijk geraakt.
- » Politieke aspecten en/of dubbele agenda’s bespreken. De wereld is klein. De deelnemers komen elkaar

ook in andere gremia tegen. Sommigen vertegenwoordigen een achterban die wellicht ook andere belangen wenst te behartigen. Gevoeligheden kunnen communicatie bemoeilijken.

- » Belemmeringen en vooroordelen boven tafel krijgen en uitdiepen. Aansluitend worden ze heel gedetailleerd onderzocht op realiteit en oorsprong.
 - » Alle neuzen dezelfde richting op krijgen ten aanzien van het thema.
 - » Een positieve en vruchtbare sfeer creëren. Vertrouwen in elkaars intenties levert vertrouwen om verder te gaan.
 - » Gebruik maken van elkaars kennis en inzichten. Het delen van kennis en inzichten geeft mogelijkheden voor kruisbestuiving.
 - » Enthousiasme opwekken. De positieve stemming geeft de deelnemers aan de bijeenkomst de motivatie om tot actie over te gaan.
 - » Het laten ontstaan van nieuwe inzichten. De openheid die ontstaat, biedt ruimte voor nieuwe ideeën en inzichten.
 - » Praktische en concrete vervolgstappen kiezen. Het gaat om vervolgstappen die optimaal aansluiten bij de doelgroepen die van belang zijn.
- De intentie van deze vorm van netwerkcommunicatie is dat alle deelnemers dermate geïnformeerd en gemotiveerd raken dat zij ook na de workshop volop doorgaan met hun aanpak van het thema. «

1. PIMEX film [http://webmanager.dekleuver.nl/arboconvenant/Casus3\(HQ\).wmv](http://webmanager.dekleuver.nl/arboconvenant/Casus3(HQ).wmv)
2. Interview met een OPS patiënt: [http://webmanager.dekleuver.nl/arboconvenant/Casus5\(HQ\).wmv](http://webmanager.dekleuver.nl/arboconvenant/Casus5(HQ).wmv)

Frank Brekelmans, Henja Treur en Albert Hollander zijn werkzaam bij TNO Kwaliteit van Leven te Hoofddorp. Meer informatie bij frank.brekelmans@tno.nl, 023-5549378.